

R O M Â N I A
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
CABINETUL PREȘEDINTELUI

PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR
PREȘEDINTE
Intrare Nr. 11992/MS
20 24 Luna 03 Ziua 05

PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR
SECRETAR GENERAL
Nr. 2/781 CP
20 24 Luna 03 Ziua 06

Palatul Parlamentului

Calea 13 Septembrie nr.2, Intrarea B1, Sectorul 5, 050725, București, România

Telefon: (+40-21) 313.25.31; Fax: (+40-21) 312.54.80

Internet: <http://www.ccr.ro> E-mail: pres@ccr.ro

4/534/06.03.2024

Dosar nr.687A/2024

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
REGISTRATURĂ JURISDICȚIONALĂ
NR. 1997 / 05 MAR 2024

Domnului

ALFRED-ROBERT SIMONIS

PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR

În conformitate cu dispozițiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, vă comunicăm, alăturat, în copie, sesizarea formulată de deputați aparținând Grupului parlamentar al Uniunii Salvați România și deputați neafiliați, referitoare la neconstituționalitatea Legii pentru modificarea art.5 alin.(1) din Legea nr.370/2004 pentru alegerea Președintelui României (PL-x nr.101/2024).

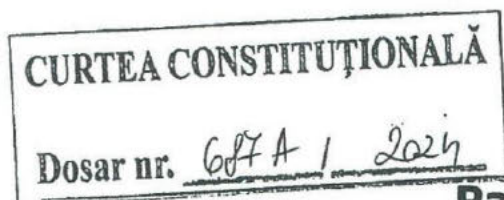
Vă adresăm rugămintea de a ne comunica punctul dumneavoastră de vedere până la data de 12 martie 2024 (inclusiv în format electronic, la adresa de e-mail ccr-pdv@ccr.ro), ținând seama de faptul că dezbaterile Curții Constituționale vor avea loc la data de 20 martie 2024.

Vă asigurăm de deplina noastră considerație.

PREȘEDINTE

MARIAN ENACHE

**Parlamentul României
Camera Deputaților
Secretar general**

București, 05 martie 2024
Nr. 2/2445

Domnului

**Marian ENACHE
Președintele Curții Constituționale**

Stimate domnule Președinte,

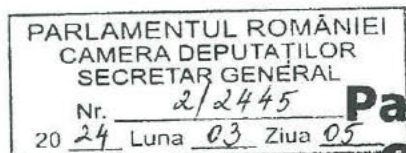
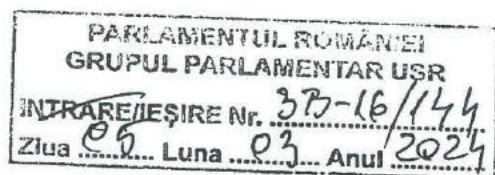
În temeiul dispozițiilor art.27 alin.(1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, vă transmitem, alăturat, sesizarea formulată de deputați aparținând Grupului parlamentar USR și deputați neafiliați asupra Legii pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României (Plx nr. 101/2024).

Cu deosebită considerație,

SECRETAR GENERAL

SILVIA-CLAUDIA MIHALCEA

Parlamentul României
Camera Deputaților
Grupul parlamentar USR

Către: SECRETARIATUL GENERAL AL CAMEREI DEPUTAȚILOR
Doamnei Silvia-Claudia MIHALCEA

Doamnă Secretar General,

În temeiul art. 146 lit. a) din Constituția României, republicată, precum și ale art. 15 alin. (1) și (2) din *Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale*, republicată, cu modificările și completările ulterioare, vă depunem alăturat obiecția de neconstituționalitate a *Legii pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României (Pl-x nr. 101/2024)*, solicitându-vă să o înaintați Curții Constituționale a României, în ziua depunerii.

Cu stimă,

În numele semnatarilor,

Lider Grup USR Camera Deputaților

Liviu-Ionuț MOȘTEANU

București, 5 martie 2024

Către: **CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI**

Domnului Marian ENACHE,

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

Domnule Președinte,

În conformitate cu prevederile art. 146 lit. a) din *Constituția României*, republicată, art. 137 alin. (3) din *Regulamentul Camerei Deputaților*, precum și ale art. 15 alin. (1) și (2) din *Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale*, republicată, deputații menționați în anexele atașate, formulăm prezenta

OBIECTIE DE NECONSTITUȚIONALITATE

cu privire la *Legea pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României*
(Pl-x nr. 101/2024),

pe care o considerăm **neconformă cu o serie de articole din Constituția României**, solicitând respectuos instanței de contencios constituțional **constatarea neconstituționalității** acesteia pentru motivele expuse în continuare.

CUPRINS

- I. SITUAȚIA DE FAPT;**
- II. TEMEIUL CONSTITUȚIONAL;**
- III. MOTIVE DE NECONSTITUȚIONALITATE;**
- IV. CONCLUZII.**

I. SITUAȚIA DE FAPT

Legea care face obiectul prezentei obiecții a fost inițiată în anul 2024, sub denumirea „**Proiect de Lege pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României**” (Pl-x nr. 101/2024) de către 19 deputați și senatori.

Legea votată face parte din categoria **legilor organice**.

Conform expunerii de motive și formei propuse de inițiatori, proiectul de lege are ca obiect de reglementare modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004, astfel încât alegerile pentru Președintele României să fie organizate cu cel mult 3 luni anterioare lunii în care ajunge la termen mandatul de Președinte al României.

Proiectul de lege votat, Pl-x nr. 101/2024, încalcă flagrant **art. 1 alin (3)-(5), art. 2 alin. (1), art. 16, art. 36, art. 37, art. 80, art. 81, art. 97 și art. 147** din *Constituția României*, republicată.

Conform textului votat: „**(1) Ziua alegerilor este duminica. Alegerile au loc cu cel mult 3 luni anterioare lunii în care ajunge la termen mandatul de președinte. Cu cel puțin 75 zile înaintea zilei votării, Guvernul stabilește data alegerilor prin hotărâre**”.

II. TEMEIUL CONSTITUȚIONAL

Constituția României

Articolul 1 Statul român

(...)

(3) România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.

(4) Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale.

(5) În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.

Articolul 2 Suveranitatea

(1) Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin **alegeri libere**, periodice și **corecte**, precum și prin referendum.

(...)

Articolul 16 Egalitatea în drepturi

(1) **Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.**

(2) **Nimeni nu este mai presus de lege.**

(...)

Articolul 36 Dreptul de vot

(1) **Cetățenii au drept de vot** de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv.

(2) Nu au drept de vot debilizii sau alienații mintal, puși sub interdicție, și nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale.

Articolul 37 Dreptul de a fi ales

(1) **Au dreptul de a fi aleși cetățenii** cu drept de vot care îndeplinesc condițiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3).

(...)

Articolul 80 Rolul Președintelui

(1) **Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării.**

(2) **Președintele României veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. În acest scop, Președintele exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.**

Articolul 81 Alegerea Președintelui

(1) **Președintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.**

(2) Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscriși în listele electorale.

(3) În cazul în care nici unul dintre candidați nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului de voturi obținute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi.

(4) Nici o persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al României decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi și succesive.

Articolul 97 Vacanța funcției

(1) Vacanța funcției de Președinte al României intervine în caz de demisie, de demitere din funcție, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces.

(2) În termen de 3 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al României, Guvernul va organiza alegeri pentru un nou Președinte.

Articolul 147 Deciziile Curții Constituționale

(...)

(4) Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. **De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor.**

III. MOTIVE DE NECONSTITUȚIONALITATE

III.1. Adoptarea Legii pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României (Pl-x nr. 101/2024) cu mai puțin de 6 luni înaintea alegerilor, **aduce atingere principiilor previzibilității normelor și stabilității juridice, așa cum acestea își găsesc expresia atât în prevederile art. 1 alin. (5) din Constituția României, republicată și cum a fost dezvoltat într-o bogată jurisprudență constituțională, cât și, în consecință, în prevederile art. 1 alin. (3) din Legea fundamentală.**

Stabilitatea legislativă în materie electorală are multiple fundamente, care nu sunt disparate, ci interconectate. Este vorba atât de fundamentul cu caracter general constând în stabilitatea legislativă pe care o impune securitatea juridică și principiul încrederii legitime în cadrul statului de drept, cât și de fundamente specifice materiei electorale. **Securitatea juridică, care impune previzibilitatea și accesibilitatea normelor, precum și imposibilitatea normării intempestive, trebuie pusă în relație cu principiul supremației Constituției și principiul legalității¹.**

¹ Drept electoral, Elena Mădălina Nica, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016

Potrivit dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție, „În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”. Această obligație, care revine atât persoanelor fizice, cât și persoanelor juridice, se aplică în egală măsură și Parlamentului, inclusiv în privința modului de exercitare a atribuției sale principale și esențiale, respectiv aceea de unică autoritate legiuitoare a țării, care constă în **elaborarea proiectelor de lege și adoptarea acestora ca legi ale statului român**.

Conform prevederilor art. 146 lit. f) din Constituție, **printre atribuțiile Curții Constituționale se numără și aceea de a veghea la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și de a confirma rezultatele sufragiului. De altfel, sintagma „veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui” nu trebuie interpretată restrictiv, doar în ideea exercitării unui control de legalitate.**²

Curtea Constituțională, a reținut, în jurisprudența sa constantă, că accesibilitatea și previzibilitatea legii sunt cerințe ale principiului securității raporturilor juridice, constituind **garanții împotriva arbitrariului** (Decizia nr. 139 din 13 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 336 din 3 mai 2019).

Conform Codului bunelor practici în materie electorală al Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția), „**Necesitatea de a garanta stabilitatea nu privește, în practică, atât principiile fundamentale a căror contestare formală este greu de imaginat, cât cea a unor reguli mai precise ale dreptului electoral (...)** De aceea, trebuie evitate nu numai manipulările în favoarea partidului la putere, ci chiar tentativele de manipulare. **Ar fi necesar a se evita, nu atât modificarea sistemelor de scrutine care pot fi întotdeauna îmbunătățite - ci modificarea lor frecventă sau cu puțin timp (cel puțin un an) înainte de alegeri. Chiar în absența unei intenții de manipulare, modificările vor fi dictate de interesele iminente ale partidului politic.**”³

² Rolul Curții Constituționale în cadrul procesului de alegere a Președintelui României, Benke Károli, Centrul de Drept Constituțional și Instituții Politice, Editura All Beck, București, 2005

³ Chiar Curtea Constituțională a citat din Cod pasaje menționate în Hotărârea nr. 39/14 decembrie 2009, publicată în M.Of. nr. 924 din 30 decembrie 2009

Arătând că, adoptând anumite „Linii Directoare” referitoare la conduita electorală europeană⁴, Comisia de la Veneția a precizat că o condiție pentru punerea în practică a principiilor „patrimoniului electoral european” îl reprezintă și existența unor garanții procedurale⁵ și a subliniat în materie electorală că „orice reformă care vizează legislația electorală care urmează să se aplice unor alegeri trebuie să aibă loc suficient de devreme pentru a putea fi cu adevărat aplicabilă”.

Curtea Constituțională a subliniat deja importanța dispozițiilor Codului bunelor practici: „Luând în discuție, în acest context, forța juridică a dispozițiilor Codului bunelor practici în materie electorală, elaborat de Comisia de la Veneția, invocat de autorii sesizării, **Curtea reține că într-adevăr acest act nu are un caracter obligatoriu, însă recomandările sale constituie coordonate ale unui scrutin democratic, în raport cu care statele - care se caracterizează ca aparținând acestui tip de regim - își pot manifesta opțiunea liberă în materie electorală, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în general, și a dreptului de a fi ales și de a alege, în special.**”

Mai mult de atât, considerăm că termenul de un an este unul minimal, existând și opinii conform cărora legile electorale se pot modifica cu mai mult de un an înainte: „Fără îndoială, organizarea și desfășurarea alegerilor implică existența unei (unor) legi electorale. Dar, și acest lucru este de reținut, o asemenea lege trebuie promulgată cu cel puțin doi ani înaintea alegerilor (sfârșitul mandatului). Legile electorale trebuie cunoscute de către alegători și de cei care se ocupă de pregătirea alegerilor. Surprizele electorale nu sunt de dorit și sunt privite cu suspiciune. Credem că cel puțin doi ani înainte de alegere se constituie într-un termen rezonabil. Aceasta permite partidelor politice să-și actualizeze structurile și activitățile, sau corpului social să se orienteze din punct de vedere politic”⁶.

Instituirea statului de drept impune dreptul subiecților la securitate juridică, în virtutea căruia dreptul creat de stat trebuie să aibă anumite calități - să fie cert, accesibil, precis, previzibil, predictibil și clar, iar situațiile juridice să fie stabile -, normele să nu fie retroactive, iar schimbările normative, ca și acțiunile statului, în genere, să poată fi

⁴ La 8 noiembrie 2001, Comisia permanentă a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei a adoptat rezoluția nr. 1264/2001, prin care cerea Comisiei de la Veneția crearea unui grup de lucru în ideea elaborării unui Cod de bună conduită în materie electorală. La 3 iulie 2002, liniile directoare ale acestui Cod sunt adoptate de către grupul de lucru special constituit, acestea fiind adoptate și de Comisia de la Veneția în a 51-a sa sesiune (5-6 iulie 2002). De asemenea, a fost adoptat și un raport explicativ care precizează și definește în detaliu liniile directoare. Acestea au fost adoptate de Consiliul pentru alegeri democratice la 16 octombrie 2002, și de Comisia de la Veneția la 18-19 octombrie 2002 în a 52-a sa sesiune. „Liniile directoare” sunt bazate pe patrimoniul electoral european și constituie nucleul Codului de bună conduită în materie electorală, care va fi adoptat de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei în 2003. În acest sens, a se vedea Commission Européenne pour la Démocratie par le Droit - Code de bonne conduite en matière électorale, Strassbourg, 2003, p. 5-6

⁵ Rolul Curții Constituționale în cadrul procesului de alegere a Președintelui României, Benke Károli, Centrul de Drept Constituțional și Instituții Politice, Editura All Beck, București, 2005

⁶ Alegerile și corpul electoral, Ioan Muraru, Centrul de Drept Constituțional și Instituții Politice, Editura All Beck, București, 2005

prevăzute de subiectele de drept pe care le vizează, ceea ce impune ca statul să nu normeze intempestiv (...) În materie electorală, intempestivitatea, nerespectarea stabilității legislative sunt cenzurate inclusiv de către Curtea Constituțională (...) **în funcție de recomandările Comisiei de la Venetia în materie**⁷.

De asemenea, în Codul bunelor practici în materie electorală, sus-menționat, s-a apreciat că Stabilitatea dreptului este un element important al credibilității procesului electoral și este esențială pentru consolidarea democrației. (...) Necesitatea de a garanta stabilitatea nu privește, în practică, atât principiile fundamentale a căror contestare formală este greu de imaginat, cât cea a unor reguli mai precise ale dreptului electoral (...) De aceea, trebuie evitate nu numai manipulările în favoarea partidului la putere, ci chiar tentativele de manipulare. Ceea ce trebuie evitat este (...) modificarea cu puțin timp (mai puțin timp de un an înainte de alegeri).

Decizia Curții Constituționale nr. 150/12 martie 2020⁸ reține că pot fi acceptate excepții de la regula de un an dacă este **necesară remediarea unor problemele neprevăzute** sau rectificarea legislației naționale pentru a nu aduce atingere drepturilor recunoscute la nivel internațional. Mai mult, CCR precizează că „dacă modificarea legislației electorale în cauză aduce o îmbunătățire a dreptului de vot al cetățenilor, acest lucru poate fi făcut chiar și cu o perioadă mai mică de un an înainte de alegeri, pentru că acest principiu nu are prioritate față de celelalte principii și nu poate fi invocat pentru a menține o **situație contrară standardelor europene în domeniu**”. CCR menționează că „stabilitatea acestor norme constituie o expresie a principiului securității juridice, instituit, implicit, de art. 1 alin. (5) din Constituție, principiu care exprimă în esență faptul că cetățenii trebuie protejați contra unui pericol care vine chiar din partea dreptului, contra unei insecurități pe care a creat-o dreptul sau pe care acesta riscă să o creeze, impunând ca legea să fie accesibilă și previzibilă.”

În Decizia nr. 426/11 iulie 2023⁹, CCR face referire la modificarea legislației cu mai puțin de un an înaintea alegerilor și efectele asupra predictibilității cadrului legislativ: „Așadar, un prim aspect al principiului securității juridice în materie electorală vizează frecvența modificărilor legislative, care determină impredictibilitatea cadrului normativ și confuzia alegătorilor cu privire la sistemul de scrutin aplicabil. Alternativ, este momentul în care intervin modificările legislative. Cu cât acesta este mai apropiat de data organizării alegerilor, cu atât este mai puternică prezumția că modificările respective au ca scop crearea unui beneficiu/avantaj pentru partidul politic care le-a adoptat, fiind dictate de interesele sale iminente, și pot avea ca rezultat manipularea electoratului.”

⁷ *Drept electoral*, Elena Mădălina Nica, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016

⁸ Publicată în *M.Of. Partea I*, nr. 215 din 17 martie 2020

⁹ Publicată în *M.Of. Partea I*, nr. 1.150 din 19 decembrie 2023

Totodată, prin Decizia nr. 681/2021 din 21 octombrie 2021¹⁰ și Decizia nr. 26/2012 din 18 ianuarie 2012¹¹, Curtea Constituțională a reținut următoarele: „Deși normele de tehnică legislativă nu au valoare constituțională, **Curtea constată că prin reglementarea acestora legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ.** Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesare.

De asemenea, în Comunicatul de presă al Curții Constituționale din 12 decembrie 2012 a fost menționat faptul că „dreptul la alegeri libere impune **respectarea unor exigențe**, între care și aceea a **stabilității normelor juridice în domeniul electoral**”, iar „instabilitatea legislativă în materie electorală, determinată de modificarea acestei legislații, cu precădere în anii electorali, s-a relevat a fi **nu doar un factor de incertitudine juridică**, ci și o **cauză a deficiențelor acestei legislații, constatate cu prilejul aplicării sale.**”

Trebuie avute în vedere și dispozițiile constituționale ale art. 142 alin. (1), potrivit căroră „Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției”, și pe cele ale art. 1 alin. (5) din Constituție, potrivit căroră, „în România, respectarea [...] legilor este obligatorie”. Astfel, Curtea constată că reglementarea criticată prin nerespectarea normelor de tehnică legislativă determină apariția unor **situații de incoerență și instabilitate, contrare principiului securității raporturilor juridice în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii.**” La modul general, s-a considerat că legea trebuie să îndeplinească anumite cerințe de previzibilitate pentru a putea fi respectată de destinatarii săi, **în sensul adaptării corespunzătoare a conduitei de către aceștia.**

În același sens, prin Decizia nr. 473/2013 din 21 noiembrie 2013¹², Curtea Constituțională a statuat, de principiu, că „orice act normativ trebuie să îndeplinească **anumite condiții calitative**, printre acestea numărându-se **previzibilitatea**, ceea ce presupune că **acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat**; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat.

¹⁰ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 122 din 7 februarie 2022

¹¹ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 116 din 15 februarie 2012

¹² Publicată în M.Of., Partea I, nr. 30 din 15 ianuarie 2014

Desigur, poate să fie dificil să se redacteze legi de o precizie totală și o anumită suplețe poate chiar să se dovedească de dorit, suplețe care nu trebuie să afecteze însă previzibilitatea legii.“

Astfel, instanța constituțională a reținut că accesibilitatea și previzibilitatea legii sunt **cerințe ale principiului securității raporturilor juridice, constituind garanții împotriva arbitrariului** (Decizia nr. 139 din 13 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 336 din 3 mai 2019).

Pe lângă dreptul la securitate juridică, fundamentele specifice ale stabilității legislative în materie electorală, astfel cum au fost consacrate în jurisprudența constituțională sunt caracterul democratic al statului (art. 1 alin. (1) din Constituție), în care suveranitatea are ca sursă poporul și se exercită prin organe reprezentative, alese prin intermediul dreptului la alegeri libere, periodice și corecte (art. 2 alin. (1) din Constituție)

În acest sens, textul normativ care face obiectul prezentei sesizări **nu** respectă **cerințele de calitate a legii**, sub aspectul previzibilității normei, prevăzute de art. 36 alin. (1) din *Legea nr. 24/2000*, republicată, cu modificările și completările ulterioare, cerințe care se circumscriu principiului legalității prevăzut la art. 1 alin. (5) din Constituție.

Previzibilitatea unei norme presupune în mod obligatoriu ca destinatarul acesteia să aibă o reprezentare clară a aspectelor în funcție de care este obligat să își modeleze conduita¹³. Or, prin timpul scurt până la alegeri, destinatarii normei juridice **nu își pot forma o reprezentare clară a drepturilor și obligațiilor**. Acest aspect contravine flagrant principiilor fundamentale ale legalității și securității juridice, statuate prin art. 1 alin. (3)-(5) din Constituție și prin jurisprudența constantă a Curții Constituționale.

Conform jurisprudenței Curții Constituționale, principiul securității juridice se referă la faptul că **cetățenii trebuie protejați contra unui pericol creat de legiuitor, prin normele juridice pe care le propune și adoptă, în sens contrar fiind afectată însăși securitatea juridică a persoanei**. Astfel, legiuitorul are „*obligația constituțională de a asigura atât o stabilitate firească dreptului, cât și valorificarea în condiții optime a drepturilor și a libertăților fundamentale*“ (a se vedea în acest *Decizia nr. 51 din 25 ianuarie*

¹³ Dezvoltat în doctrina germană, ca o concretizare subiectivă a securității juridice, principiul respectării încrederii legitime a fost definit ca principiul în baza căruia, dacă un particular de bună-credință a crezut, în deplină încredere, în comportamentul unui organ public și în menținerea liniei de conduită astfel create a acestuia, atunci autoritățile trebuie să țină cont de atingerile legitime suscitade pentru fiecare asemenea particular - care trebuie să suporte cel mai mic inconvenient posibil în caz de schimbare -, adică nu trebuie să rupă încrederea, modificând de manieră neașteptată și brutală această linie de conduită (*Drept electoral*, Elena Mădălina Nica, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016)

2012¹⁴, Decizia nr. 90 din 7 februarie 2012¹⁵, Decizia nr. 240 din 3 iunie 2020¹⁶, Decizia nr. 504 din 12 iunie 2020¹⁷, Decizia nr. 454 din 4 iulie 2018¹⁸, Decizia nr. 836 din 1 octombrie 2018¹⁹, Decizia nr. 187 din 17 martie 2021²⁰, Decizia nr. 478 din 7 mai 2021²¹ și Decizia nr. 688 din 21 octombrie 2021²²).

De asemenea, neconstituționalitatea legii votate, prin raportare la încălcarea art. 147 din Constituție, derivă inclusiv din faptul că, începând cu anul 2010²³, Curtea a subliniat **necesitatea ca întreaga legislație electorală referitoare inclusiv la alegerea Președintelui României să fie reexaminată**, urmând a fi concentrată într-un Cod electoral ale cărui dispoziții comune și speciale să asigure, în concordanță cu principiile constituționale, organizarea unui scrutin democratic, corect și transparent, ca urmare a constatării curențelor sistemului electoral, prin raportare la securitatea juridică și a instabilității legislației în materie electorală.

Conceptul de „previzibilitate” a legii a fost dezvoltat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în contextul mai larg al respectării principiului legalității. De asemenea, practica Curții Constituționale este constantă în **demarcarea clară** a exigenței de **claritate** și **previzibilitate** pe care trebuie să o îndeplinească orice act normativ.

Astfel cerința ca o ingerință să „fie prevăzută de lege” impune nu doar o minimă bază legală pe care să se întemeieze acțiunea statului, ci „legea” trebuie să fie **accesibilă** și **previzibilă**. În *Hotărârea Sunday Times contra Regatului Unit din 26 aprilie 1979* se precizează că o normă nu poate fi considerată o „lege” dacă **nu este formulată cu suficientă precizie** pentru a permite cetățeanului să își reglementeze comportamentul.

Practica CEDO a evidențiat prezența unei **lipse de previzibilitate** și în cazul prezenței incoerenței legislative în *Cauza Viașu c. României* (2008) care a creat atât „un climat de incertitudine juridică”, cât și un „echivoc al situațiilor juridice incerte” având un caracter sistematic pe fondul imperfecțiunii în ordinea juridică internă și al disfuncționalității legislației române în anumite materii. Lipsa de claritate și previzibilitate a legii este asociată nesocotirii art. 1 alin. (5) din Constituție.

¹⁴ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2012

¹⁵ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 228 din 5 aprilie 2012

¹⁶ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 504 din 12 iunie 2020

¹⁷ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 1.077 din 13 noiembrie 2020

¹⁸ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 836 din 1 octombrie 2018

¹⁹ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 965 din 14 noiembrie 2018

²⁰ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 478 din 7 mai 2021

²¹ Publicată în M.Of., Partea I, nr. 913 din 23 septembrie 2021

²² Publicată în M.Of., Partea I, nr. 144 din 11 februarie 2022

²³ Decizia nr. 61 din 14 ianuarie 2010, publicată în M.Of. nr. 76 din 3 februarie 2010 și, respectiv, 2012, Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, publicată în M. Of. nr. 90 din 3 februarie 2012

Lipsa de previzibilitate a legii în această materie, conduce **în mod direct** la **lipsa de stabilitate a statului**. În sistemul constituțional român, funcția prezidențială reprezintă funcția cea mai înaltă din stat, având legitimitatea și autoritatea conferite de votul universal, egal, direct, secret și liber exprimat al cetățenilor.

“Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării.

Președintele României veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. În acest scop, Președintele exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate.” (art. 80 din Constituție).

Procedura de alegere a președintelui apare ca având o importanță deosebită, Constituția reglementând cu strictețe perioadele în care funcția prezidențială nu s-ar bucura de mandatul dat de susținerea acordată de cetățeni prin vot direct.

Potrivit art. 97 din Constituție, în termen de 3 luni de la data la care a intervenit vacanța funcției de Președinte al României (în caz de demisie, de demitere din funcție, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces), Guvernul va organiza alegeri pentru un nou Președinte.

Vacanța funcției, în care atributele funcției prezidențiale sunt exercitate de către o persoană care nu a beneficiat de votul popular, are numeroase similarități cu perioada de final de mandat, ulterioară alegerilor pentru noul președinte, în care persoana care exercită atribuțiile funcției este una care nu mai beneficiază de susținerea votului popular (recent exprimat în favoarea altcuiva).

Prin urmare, un termen (3 luni) maxim, stabilit constituțional ca normă de excepție, pentru tranșarea cât mai rapidă a unei situații extraordinare și asigurarea stabilității statului, este prevăzut și chiar prelungit (“3 luni anterioare lunii în care ajunge la termen mandatul de președinte”) prin legea criticată, ca termen ordinar pentru situația normală de ajungere la final a unui mandat de 5 ani, printr-o normă care contravine astfel principiilor constituționale.

III.2. Propunerea legislativă votată este nejustificată și nefundamentată, iar documentul de fundamentare (expunerea de motive) este atât formal, cât și substanțial neconform din perspectiva normelor de tehnică legislativă prevăzute în Legea nr. 24/2000, aspect incompatibil cu principiul legalității statuat de art. 1 alin. (5) din Constituție;

Expunerea de motive a legii criticate este mai mult decat superficială, putând afirma că aceasta este ca și inexistentă.

Referirea la sistemul electoral din Statele Unite ale Americii, cuprinsă în expunerea de motive, este **absolut neconvingătoare**, întrucât, chiar și în prezența unui sistem de “checks and balances” - limitări și echilibre între puterile statale - foarte bine exersat și verificat în timp, într-o perioada mult mai lungă decat în România, acesta și-a dovedit limitele în ianuarie 2021, în chiar ultimul ciclu electoral. În urma alegerilor prezidențiale din 3 noiembrie 2020, în condițiile în care preluarea mandatului prezidențial urma să se facă după mai mult de trei luni, pe 20 ianuarie 2021, forul legislativ a fost luat cu asalt pe data de 6 ianuarie 2021. Așa cum am arătat și în paragraful anterior, o perioadă de mai multe luni în care un președinte decredibilizat de lipsa susținerii acordate prin votul cetățenilor, dar beneficiind în continuare de atributele și pârghiile puterii, **nu poate fi decât dăunătoare democrației, devenind chiar o amenințare la adresa acesteia.**

Expunerea de motive a propunerii legislative votate **nu cuprinde nicio justificare/fundamentare a propunerii legislative.** Astfel, *nu sunt clar prezentate cerințele care reclamă intervenția normativă și nici principiile de bază care au stat la baza modificărilor.*

Caracterul sumar al instrumentului de prezentare și motivare, precum și lipsa de fundamentare temeinică a actelor normative au fost sancționate de Curtea Constituțională în jurisprudența sa, în raport cu aceleași **exigențe de claritate, predictibilitate a legii și securitate a raporturilor juridice impuse de art. 1 alin. (5) din Constituție**, cu invocarea deopotrivă a normelor de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

Astfel, prin Decizia nr. 710/2009 a Curții Constituționale a României, instanța de control constituțional a reținut că *„în expunerea de motive nu se regăsește motivarea asupra niciuneia dintre soluțiile preconizate, ceea ce este contrar prevederilor constituționale și legale mai sus indicate”* (ale art. 29-31 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative referitoare la motivarea proiectelor de acte normative, sub aspectul instrumentelor de prezentare și motivare, precum și al cuprinsului și redactării motivării și ale art. 1 alin. (5) din Constituție).

Tot astfel, prin Decizia nr. 682/2012, Curtea Constituțională a constatat că *„dispozițiile art. 6 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 260*

din 21 aprilie 2010, cu modificările și completările ulterioare, instituie obligația fundamentării actelor normative“. Lipsa unei fundamentări temeinice a actului normativ în discuție determină, pentru motivele arătate, încălcarea prevederilor din Constituție cuprinse în art. 1 alin. (5) potrivit cărora, „în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie“, precum și ale art. 147 alin. (4) potrivit cărora „deciziile Curții Constituționale sunt general obligatorii“ (pct. 2.21 și 2.22); „față de obiectul inițiativei legislative, pronunțat tehnic, de strictă specialitate, Curtea constată că și în prezenta cauză motivarea formală, fără o temeinică fundamentare a legii criticate, afectează calitatea și predictibilitatea sa, cu consecința încălcării prevederilor art. 1 alin. (5) din Constituție”.

Prin Decizia nr. 139/2019, Curtea Constituțională a statuat și că, fundamentarea temeinică a inițiativelor legislative reprezintă o exigență impusă de dispozițiile constituționale menționate, întrucât previne arbitrarul în activitatea de legiferare, asigurând că legile propuse și adoptate răspund unor nevoi sociale reale și dreptății sociale. **Accesibilitatea și previzibilitatea legii sunt cerințe ale principiului securității raporturilor juridice**, constituind garanții împotriva arbitrariului, iar rolul controlului de constituționalitate este de a asigura aceste garanții, opuse oricărei intervenții legislative arbitrare. Astfel fiind, Curtea reține că lipsa motivării soluțiilor legislative este de natură să aducă atingere și dispozițiilor art. 1 alin. (3) din Constituție, care consacră statul de drept și principiul dreptății.

III. 3. Prin conținutul normativ pe care îl cuprinde, *Legea pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României* (Pl-x nr. 101/2024) **aduce atingere dreptului de vot, dreptului de a fi ales și principiului egalității în drepturi, așa cum acestea își găsesc expresia în prevederile art. 36, art. 37 și art. 16 din Constituția României, republicată și cum au fost dezvoltate într-o bogată jurisprudență constituțională.**

Drepturile electorale sunt prin excelență **drepturi cetățenești fundamentale**. Dreptul de a alege și dreptul de a fi ales sunt garantate constituțional ca drepturi fundamentale, în art. 36, respectiv 37 din Legea supremă. Cât timp aceste dispoziții constituționale nu disting în raport de tipul de alegeri - parlamentare, prezidențiale, respectiv locale-, dreptul de a alege și dreptul de a fi ales se manifestă ca drepturi

electorale fundamentale, garantate constituțional atât în cadrul alegerilor parlamentare și prezidențiale, cât și în cadrul alegerilor locale.²⁴

Dacă examinăm sediul juridic al materiei vom constata lesne că unele drepturi electorale sunt prevăzute chiar în textul Constituției, iar unele în legile electorale. Dacă analizăm prevederile din legile electorale, vom identifica mai multe drepturi electorale, precum: dreptul cetățenilor de a verifica înscrierea în listele electorale și de a face întâmpinări împotriva omisiunilor, înscrierilor greșite și a oricăror erori; dreptul de a contesta candidaturile etc. (...) Astfel, dreptul de a alege poate fi considerat un drept complex care conține elemente constituționale (votul cu toate trăsăturile sale) și elemente de nivelul legii (...) ²⁵.

În același sens, Curtea Constituțională²⁶ a reținut că sfera drepturilor electorale, care „formează o categorie distinctă între drepturile și libertățile cetățenilor”, cuprinde, pe de o parte, drepturile electorale aflate în sfera drepturilor și libertăților prevăzute de Constituție și, pe de altă parte, drepturile electorale menționate de legislația infraconstituțională, care sunt „drepturi electorale procedurale ce țin de exercitarea drepturilor electorale fundamentale ale cetățenilor (dreptul de vot, dreptul de a fi ales, dreptul de a alege)”

În contextul modificării termenelor cu puțin timp înainte de desfășurarea procesului electoral, **este afectată exercitarea drepturilor electorale ale candidaților, cetățenilor și opoziției, contravenind principiilor democratice fundamentale și obligațiilor internaționale ale statului.**

De asemenea, de cele mai multe ori, este imposibil să se facă o disociere între intervenția asupra drepturilor electorale și impactul negativ asupra acestora, deoarece, în general, modificarea unui drept electoral în sens favorabil atrage modificarea în sens nefavorabil a unui drept electoral corelativ²⁷.

Egalitatea de șanse în cadrul procesului electoral este esențială pentru asigurarea unor alegeri democratice corecte. **Schimbările legislative care intervin într-un termen scurt înaintea alegerilor afectează egalitate de șanse, favorizând partidele la putere sau candidații cu resurse mai mari, în detrimentul candidaților sau al partidelor neafiliate la putere, care și-au făcut strategiile electorale bazându-se pe legislația în vigoare.**

²⁴ *Drept electoral*, Elena Mădălina Nica, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016

²⁵ *Drept constituțional și instituții politice*, Ediția 15, Volumul II, Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, Editura C. H. Beck, București, 2017

²⁶ Decizia nr. 1189 din 6 noiembrie 2008, publicată în M.Of. nr. 787 din 25 noiembrie 2008

²⁷ *Instabilitatea legislației electorale în Noua Revistă a Drepturilor Omului* 3/2009, C.L. Popescu, p. 4

Transparența legislativă și accesul la informație sunt vitale unui proces electoral liber și corect. Introducerea de modificări legislative fără un proces amplu de consultare publică și fără a oferi timp suficient pentru diseminarea și înțelegerea acestora subminează transparența și limitează capacitatea cetățenilor de a face alegeri informate.

Mai mult de atât, proiectul votat are un potențial ridicat de a crea dificultăți membrilor administrației electorale. Conform Deciziei CCR nr. 51/2012: *„Legea criticată, modificând cu mai puțin de un an înaintea alegerilor procedura de desfășurare a acestora, se abate de la dispozițiile invocate. O asemenea modificare legislativă intempestivă poate fi de natură să creeze dificultăți suplimentare autorităților însărcinate cu aplicarea sa, sub aspectul adaptării la procedura nou instituită și operațiunile de ordin tehnic pe care aceasta le presupune”*. În orice democrație consolidată, însuși dreptul material este afectat în condițiile în care normele procedurale restrâng sau îngreunează posibilitatea exercitării acestuia.

IV. CONCLUZII.

În concluzie, modificările legislative aduse cu puțin timp înainte de alegeri reprezintă o încălcare gravă a drepturilor electorale, afectând principiile de bază ale democrației și ale statului de drept. Este imperativ ca orice schimbare în legislația electorală să fie realizată cu suficient timp în avans față de alegeri, pentru a asigura certitudinea legală, egalitatea de șanse, transparența și un proces electoral liber și corect. În acest context, este esențială declararea ca neconstituțională a legii votate sau, cel puțin, constatarea că aceste modificări nu ar trebui să vizeze alegerile din 2024, deoarece schimbările au fost introduse cu mai puțin de șase luni înainte de perioada electorală, ceea ce contravine principiilor de stabilitate și predictibilitate în materie electorală, soluție precizată și conform *Codului bunelor practici în materie electorală al Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția): „o altă soluție, mai flexibilă, ar fi de a stipula în Constituție ca, în cazul amendării legii electorale, vechiul sistem va rămâne aplicabil pe timpul viitoarelor alegeri - cel puțin dacă acestea au loc în anul următor - și că sistemul nou va fi aplicat începând cu scrutinele ulterioare.”*

Așadar, este crucial să se asigure conformitatea cu standardele internaționale și angajamentele statului de a proteja drepturile electorale fundamentale ale tuturor cetățenilor, garantând astfel integritatea procesului electoral.

Prin urmare, *Legea pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României (Pl-x nr. 101/2024)* este contrară dispozițiilor art. 1 alin.

(3)-(5) din Constituție deoarece încalcă principiul securității juridice, ca urmare a lipsei de previzibilitate a normei, principiu ce constituie o dimensiune fundamentală a statului de drept. De asemenea, încalcă **art. 2 alin. (1), art. 16, art. 36, art. 37, art. 80, art. 81, art. 97 și art. 147** din *Constituția României*, republicată.

În considerarea art. 1 alin. (5) din *Constituție*, Curtea a stabilit că nerespectarea acestor cerințe atrage în mod de sine stătător neconstituționalitatea legilor sau a prevederilor relevante. S-a statuat că „*orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite cerințe calitative, printre acestea numărându-se și previzibilitatea, ceea ce presupune ca acesta să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat*” (conform Deciziei nr. 1/11 ianuarie 2012, publicată în *M.Of., Partea I, nr. 53/23 ianuarie 2012* și Deciziei nr. 494/10 mai 2012, publicată în *M.Of., Partea I, nr. 407/19 iunie 2012*).

Legile electorale trebuie să fie „corecte, în slujba democrației și pluralismului veritabil. Din păcate, uneori, când pregătesc alegerile, guvernării pleacă de la ideea că guvernarea începe și se termină cu ei. Mirajul puterii îi determină să ignore filosofile, practicile, tradițiile electorale. Este o gravă eroare, uneori cu consecințe imprevizibile. Important este ca parlamentele să nu cadă pradă unor asemenea comportamente”²⁸.

În considerarea tuturor argumentelor expuse, vă solicităm respectuos **admiterea prezentei obiecții de neconstituționalitate și constatarea faptului că *Legea pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României* (PI-x nr. 101/2024) este neconstituțională în ansamblul său.**

ANEXE

- ***Legea pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României* (PI-x nr. 101/2024), în forma pentru promulgare.**

²⁸ *Alegerile și corpul electoral*, prof. univ. dr. Ioan Muraru, Centrul de Drept Constituțional și Instituții Politice, Editura All Beck, București, 2005

Lista deputati semnatari

Obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României (Pl-x nr. 101/2024)

1	Apostol Alin-Gabriel	USR
2	Badea Mihai-Alexandru	USR
3	Băltărețu Viorel	USR
4	Barna Ilie Dan	USR
5	Berescu Monica-Elena	USR
6	Blaga Daniel-Codruț	USR
7	Botez Mihai-Cătălin	USR
8	Bulai Iulian	USR
9	Buzoianu Diana-Anda	USR
10	Ciornei Radu Tudor	USR
11	Cristian Brian	USR
12	Dehelean Silviu	USR
13	Drancă Andrei-Iulian	USR
14	Drulă Cătălin	USR
15	Fălcoi Nicu	USR
16	Giurgiu Adrian	USR
17	Hangan Pollyanna-Hanellore	USR
18	Havârneanu Filip	USR
19	Ilie Victor	USR
20	Ion Stelian-Cristian	USR
21	Lazăr Ion-Marian	USR

Lista deputati semnatari

Obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României (Pl-x nr. 101/2024)

22	Lazăr Teodor	USR
23	Lőrincz Ștefan-Iulian	USR
24	Miftode Andrei Marius	USR
25	Miruță Radu-Dinel	USR
26	Molnar Radu-Iulian	USR
27	Moșteanu Liviu-Ionuț	USR
28	Murariu Oana	USR
29	Năsui Claudiu-Iulius-Gavril	USR
30	Neagu Denisa-Elena	USR
31	Panait Radu	USR
32	Pop Tudor Rareș	USR
33	Prună Cristina-Mădălina	USR
34	Rodeanu Bogdan-Ionel	USR
35	Seidler Cristian-Gabriel	USR
36	Stoica Diana	USR
37	Terente Eugen	USR
38	Todosiu Beniamin	USR
39	Țoiu Oana-Silvia	USR
40	Ungureanu Emanuel-Dumitru	USR
41	Wiener Adrian	USR

omnecle de neconstituționalitate a Legii
pentru modificarea art. 5 alin (1) din Legea
nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui
României (Pl-x nr. 101/2024